

Ulvilan kaupunki
Tekninen johtaja Teemu Björninen
Rakennustarkastaja Harri Mäenpää

Viite Lausuntopyyntö 29.9.2025

Aihe Ulvila, Välskärintie 1 – Ulvilan terveyskeskuksen purkulupahakemus

Ulvilan kaupunki on pyytänyt Satakunnan Museolta lausuntoa koskien osoitteessa Välskärintie 1 kiinteistöllä 886-407-24-1 sijaitsevan Ulvilan Sotekeskuksen terveyskeskusosan purkamista. Purkamisen perusteeksi on esitetty Lupapisteessä ”käytöstä poistuvan rakennuksen purkaminen”.

Osana Satakunnan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelmaa aluehallitus päätti siirtää Ulvilan terveyskeskuksen 28-paikkaisen vuodeosaston Satasairaalaan. Syksyllä 2024 Ulvilan terveyskeskuksen sairaala oli tyhjennetty vuodeosastotoiminnoista. Pienessä osassa sen tiloista on viimeksi toiminut kotisairaanhoidto. Suunnitelmien mukaan terveyskeskuksen vuodeosasto oli tarkoitus remontoida ja terveyskeskuksen toiminnot siirtää entisen vuodeosaston tiloihin. Tässä yhteydessä viimeksi terveyskeskuksena toiminut osa jäi vaille käyttöä.

Ulvilan terveyskeskus on valmistunut vuonna 1980. Rakennuksesta järjestettiin suunnittelukilpailu, jonka voitti sairaaloihin ja terveyskeskuksiin erikoistunut arkkitehti Veijo Martikainen. Hän oli suunnitellut mm. vuonna 1961 valmistuneen Tampereen keskussairaalan (TAYS), Lappeenrannan kaupunginsairaalan (1965) sekä Satakunnan keskussairaalan laajennuksen (1977) ja lastensairaalan (1982). Sairaaloiden lisäksi Martikainen suunnitteli myös kirkkoja, kappeleita, seurakuntataloja ja kunnantaloja. Martikainen suunnitteli myös alun perin vuonna 1968 valmistuneen Ulvilan kaupungintalon.

Vuonna 1980 valmistunut terveyskeskus on nykyisen rakennuskokonaisuuden alkuperäinen osa. Rakennusosa on pohjakaavaltaan H-muotoinen ja pääosin yksikerroksinen. Alkuperäisessä osassa on rakennusajankohdalle tyypilliset nauhamaiset ikkunat. Terveyskeskuksen eteläpuoleinen lisärakennus yhdyskäytävineen suunniteltiin vuonna 1982. Vuonna 1987 myönnettiin lupa kuntoutuksen ja neuvolan osaston laajentamiselle. Kaikki 1980-luvun toimenpiteet

ovat Veijo Martikaisen suunnittelemaa, ja niiden tyyli, yksityiskohdat ja ominaispiirteet ovat alkuperäisen osan mukaisia. Vuonna 2003 suunniteltiin kattomuodon muutos pulpettikatoksi. Terveyskeskus on säilynyt hyvin Ulvilan 1980-luvun julkisen arkkitehtuurin edustajana. Rakenne on betoninen pilari-palkkijärjestelmä, jossa kantavat elementit jäsentävät julkisivua, jossa vuorottelevat nauhaikkunat sekä punatiilikentät. Katon uusiminen pulpettikatoksi on muuttanut rakennushahmoa jonkin verran alkuperäisestä, mutta alkuperäiselle rakennusajankohdalle tyypilliset strukturalistiset piirteet sekä yksityiskohdat ovat edelleen selkeästi havaittavissa.

Kiinteistö sijoittuu kaupunkikuvallisesti keskeisen Siltatien varteen, jossa sijaitsee myös muita julkisen rakentamisen kohteita, kuten kirjasto, palolaitos, päiväkot, Sillankorvan koulu ja Vanhakylän koulu. Lisäksi terveyskeskuksen eteläpuolella sijaitsee myös samoihin aikoihin valmistunut Kaskelotin vapaa-ajankeskus.

Rakennus ei suoraan sijoitu valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön tai maisema-alueelle, joskin vastapäätä Siltatien toisella puolella oleva, lähistöllä pääosin viljelykäytössä oleva laaja alue on osoitettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi *Uvilan kirkko ja ympäristö* (RKY 2009) sekä valtakunnallisesti merkittäväksi maisema-alueeksi *Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat* (VAMA 2021). Nämä alueet on osoitettu voimassa olevassa Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2, jossa niitä koskee yhteinen suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.*

Alueella on voimassa Ulvilan keskustaajaman osayleiskaava (2005), jossa terveyskeskus kuuluu julkisten palvelujen ja hallinnon alueeseen (PY). Alueella on voimassa Pappilanlammen asemakaava (2012), jossa terveyskeskus on osoitettu sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YS).

Parhailaan on käynnissä Ulvilan keskustaajaman yleiskaava 2045:n laatiminen. Tätä silmällä pitäen toteutettiin kaava-alueella vuonna 2024 rakennusinventointi. Siinä terveysaseman ja sairaalan muodostama kokonaisuus arvotettiin

arvoluokkaan B, jossa kohteen historialliset, rakennushistorialliset ja maisemalliset arvot nähtiin joistakin muutoksista huolimatta suurelta osin säilyneen:

Terveyskeskus kertoo aikakaudelle ominaisista terveys- ja hyvinvointipalveluista ja niiden kehittämisestä. Kohde on rakennusaikakaudelle tyypillinen ulkoasultaan ja arkkitehtoniselta hahmoltaan, edustaen rationalistisia suunnitteluperiaatteita. Se liittyy osaksi palvelukokonaisuuksien aluetta ja rajautuu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin alueisiin.

Kaavan ehdotusvaiheessa terveyskeskuksen ja sairaalan muodostama kokonaisuus on osoitettu merkinnällä **sk**: *Kaupunki- tai kyläkuvallisesti arvokas alue. Alueella sallitaan täydennys-, uudis- ja korjausrakentaminen sekä muutokset.*

Toimenpiteissä on huomioitava alueen arvot ja ominaispiirteet. Aluetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.

Satakunnan Museo toteutti vuonna 2024 koko maakunnan alueella kansanterveyslain nojalla rakennettujen terveyskeskusten ja -asemien teemainventoinnin, jossa kohteet myös arvotettiin. Lähtökohtana selvitykselle oli tämän historiallisesti merkittävän julkisen rakentamisen kerrostuman tämänhetkinen uhanalaisuus. Inventoinnin yhteydessä kohteita arvioitiin suhteessa koko maakunnan tilanteeseen. Kaavainventoinnin tavoin, terveyskeskus arvotettiin tämän selvityksen yhteydessä kolmiportaista luokitusta hyödyntämällä arvoluokkaan B lievemmin suojeltavana kohteena. Rakennuskokonaisuus nähtiin historiallisesti, rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaaksi.

Purkulupahakemuksen liitteenä ei ole toimitettu ajantasaista kattavaa kuntotutkimusta, ainoastaan asbesti- ja haitta-ainekartoitus (A-insinöörit 2025). Vuonna 2024 toteutetun rakennusinventoinnin yhteydessä rakennuksen kunnosta on mainittu seuraavaa: *Keväällä 2019 terveyskeskuksessa kunto- ja sisäilmatutkimuksessa rakenteissa ei todettu olevan merkittäviä mikrobivaurioita eikä ulkopuolisesta rasituksesta aiheutuvaa kosteutta. Tutkimuksessa havaitut kosteudet ovat olleet rakennuksen sisäpinnoilla ja ovat olleet käytöstä aiheutuvaa kosteutta.*

Satakunnan Museon kannanotto

Ulvilan terveyskeskuksen purkulupahakemus on maakunnassa ensimmäisiä tapauksia liittyen hyvinvointialueen toimintojen uudelleenjärjestelyyn maakunnassa.

Satakunnan Museo pitää erittäin valitettavana hyvinvointialueen uudistusten myötä syntynyttä tilannetta, jossa edelleen käyttökuntoinen tai kunnostettavissa oleva, maisemallisesti erittäin keskeisellä paikalla sijaitseva terveyskeskus on päätetty purkaa. Vuonna 2025 toteutetun asbesti- ja haitta-ainekartoituksen tuloksista ei käynyt ilmi mitään, mikä poikkeaisi tämän aikakauden rakentamisesta tai mikä ei olisi korjattavissa.

Terveyskeskus on ollut aikanaan Ulvilan kaupungille merkittävä panostus, ja suunnittelijana on toiminut tunnettu arkkitehti. Terveyskeskus myös ilmentää Ulvilan laajempaa, sodan jälkeen aloitettua julkisen rakentamisen kokonaisuutta. Satakunnan Museo ymmärtää hyvinvointialueen säästötoimista kunnille aiheutuvat haasteet kookkaiden kiinteistöjen osalta, mutta toivoo myös näissä tapauksessa perusteellista uusiokäyttömahdollisuuksien tutkimista. Museo toivoisi etenkin kuntien keskeisen julkisen rakentamisen osalta pitkäjänteisyyttä. Tilanteet ja tarpeet saattavat myös muuttua hyvinkin nopeasti. Suojelustatuskaan ei estäisi rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta tai rakennuksen muuttamista tarvittavilta osin.

Terveyskeskus on esitetty suojeltavaksi kahdessa erillisessä selvityksessä. Terveyskeskuksen kiinteistö sijoittuu kaupunkikuvallisesti keskeiselle paikalle ja rajautuu valtakunnallisesti moniarvoiseen alueeseen, johon kohdistuvat vaikutukset tulee ottaa huomioon myös sen välittömässä lähiympäristössä. Se, miten purettavaksi aiotun terveyskeskuksen rakennuspaikka aiotaan jatkossa käyttää, ei käy selville hakemuksesta.

Rakentamislain 56 §:n mukaan purkamisluvan edellytyksenä on, että rakennuksen saa purkaa, jos asema-, yleis- tai maakuntakaavassa, joka on alle 13 vuotta vanha, sallitaan purkaminen eikä rakennusta ole suojeltu lain nojalla. Lain mukaan **alueella, jolla ei ole asema-, yleis- tai maakuntakaavaa tai kaava on vanhempi kuin 13 vuotta, rakennuksen purkaminen ei saa aiheuttaa haittaa tulevalle kaavoitukselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle eikä vaikeuttaa rakennetun ympäristön suojelemista koskevien tavoitteiden saavuttamista.** Alueen yleiskaava on vuodelta 2005 ja kiinteistöä koskeva asemakaava on hyväksytty 10.4.2012.

Kiinteistö on arvotettu hiljattain kaupunkikuvallisesti arvokkaaksi tekeillä olevassa kaavassa, ja lisäksi yleiskaavatyö on tätä lausuntoa kirjoitettaessa edelleen kesken. Rakennuksen purkamisella on myös vaikutusta valtakunnallisesti moniarvoiseen aluekokonaisuuteen.

Vaikka tilanne on haastava Ulvilan kaupungille, Satakunnan Museo ei voi oman toimialansa puitteissa puoltaa terveystieteiden tutkimuskeskuksen purkulupahakemusta, koska purkamisen edellytykset eivät täyty. Satakunnan Museo näkee, että näin keskeisellä alueella sijaitsevan kookkaan rakennuksen purkamisen edellytykset sekä alueen jatkokäyttö tulisi tutkia ensi sijassa asemakaavamuutoksella.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä